

noves dades sobre el palau episcopal de girona

«El palau episcopal és una de les mansions més nobles de Girona i sens dubte la més monumental de la ciutat», com es diu en el catàleg del Museu d'Art, editat l'any 1981 per la Diputació de Girona arran de la inauguració de la segona fase de les obres de restauració del palau.

En el volum XIV dels Annals de l'Institut d'Estudis Gironins, editat l'any 1950, en col·laboració amb Josep Maria Marquès i Planagumà, vaig publicar uns "Apuntes históricos sobre el palacio episcopal de Gerona" (pàg. 163-306), on vam donar a conèixer unes dades importants sobre aquell immoble.

Els 22 apèndixs documentals són encara gairebé l'única font de notícies totalment fiables que hi ha a l'abast dels estudiosos i ha contribuït a retrobar les restes d'unes pintures gòtiques que antigament van enriquir la capella superior del palau, que ara és el local destinat a saló de visites del senyor bisbe Jaume Camprodon.

Les obres suara realitzades al palau a cura de la Diputació de Girona i de la Generalitat de Catalunya, han posat en relleu els elements d'aquelles estructures i n'han descobert de noves, ans amagades sota els arrebossats; però el coneixement de l'evolució històrica de l'edifici no ha variat considerablement.

Després d'inaugurades les obres de la tercera fase de l'habilitació del Museu (12-II-1984) ja els ciutadans de Girona frueixen de la contemplació d'un monument feliçment recuperat amb un destí ben adient a la seva prestància i dignitat.

Sembla, doncs, ara un moment oportú per a donar a conèixer noves dades sobre la construcció del palau i sobre els personatges que hi intervingueren.

L'ALA SUD DE L'EDIFICI

El bisbe Joan de Margarit, segon d'aquest nom, qui regí el bisbat entre els anys 1534 i 1554, fou segons Roig i Jalpí "petit de cos, però d'ànim generós, i amplificà el palau episcopal (**Resumen historial...** pàg. 298, Barcelona 1678).

El dia 16 de febrer de 1538 el bisbe obtingué del Capítol Catedral "licència per a construir un nou edifici, estenent-se en forma de volta envers la font de la plaça" (Resolucions Capitulars, volum 7, foli 312, vº).

La volta ací al·ludida és la que cobreix l'entrada al palau i enllaça la nova ala sud amb la part més antiga del palau. (Fig. 1)

Aqueixa ala sud de l'edifici (Fig. 2) conté quatre escuts del bisbe Margarit, que són testimoni eloqüent de l'autoria del prelat sobre l'esmentada obra.

DADES SOBRE EL BISBE MARGARIT II

Cap autor no ha intentat desxifrar l'escut del bisbe Margarit II i per això no s'ha establert la seva

per
JAUME MARQUÈS i CASANOVAS

Fig. 1. Vista del Palau Episcopal.

ascendència materna i cap document no el cita amb el cognom matern.

Jaume Sobrequés i Callicó i Armand de Fluvià (Gran Enciclopèdia Catalana, tom 9, pàg. 594), seguint l'opinió de Santiago Sobrequés i Vidal (Annals de l'I. d'E. G., vol. 12, pàg. 279, Girona 1958) consideren que Joan Margarit II era fill de Lluís Margarit i de Joana de Requesens, nét de Francesc Margarit i de Pau, qui era germà del bisbe Margarit I. És molt lloable l'esforç dels esmentats investigadors per a destriar l'intricat

embull de la parentela del cardenal Margarit. Amb tot, documentalment consta que el pare del bisbe Margarit segon es deia Francesc Margarit i que aquest actuava conjuntament amb el seu fill en matèries econòmiques. Així en el manual 132 del notari A. Arnau, notaria 3, (Arxiu H. P. Girona) llegim que el 17 de setembre de 1502 Joan de Margarit, ardiaca major de la Seu i beneficiat de la capella de Sant Bartomeu de Sagalars, de la parròquia de Sant Gregori, i el magnífic senyor Francesc Margarit, cavaller, domiciliat a Girona, pare

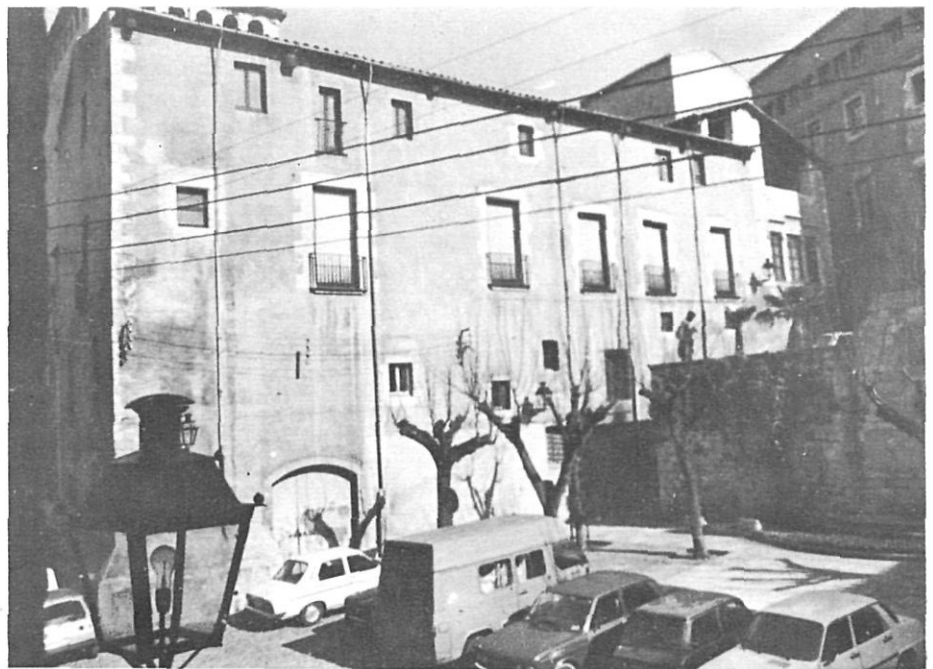

Fig. 2. Façana sud del Palau Episcopal.

Fig. 3. Escut del bisbe Joan Margarit i Biure.

i procurador del sobredit senyor ardiaca, van satisfer el censal de quinze lliures en favor de Joan Camps i del seu fill Benet Camps. Per altra banda coneixem bé l'escut familiar que emprava el bisbe Margarit II i no conté les armes de Requesens, sinó les de Biure. (Fig. 3)

L'escut és quarterat i en primer i quart conté les tres marguerides en triangle, corresponents al llinatge de Margarit. Per ser esculpit sobre pedra, no porta els colors, que han de ser el gules en el camper i l'argent a les marguerides. En els quarters segon i tercer, que corresponen al llinatge matern, hi ha l'escut de la família de Biure, que és partit i en el primer mig conté dos pals i en segon una banda, orlada de vuit creus. Em ambdós mitjos, el camper ha de ser d'or; els pals, de sinoble; la banda, de sable i les creus de gules (Martí de Riquer, *Heràldica catalana*, Barcelona 1983, pàg. 303, núm. 557). Els escuts esmentats poden ser comprovats pel visitant de l'edifici, al pati del palau, a la façana que dona a la plaça dels Lledoners, a la llinda d'una finestra que mira al carrer de Rocabertí i a la paret que divideix el saló del tron de l'estança contigua per la banda de migdia.

L'escut de Biure es pot veure al claustre de la catedral en la sepultura de Miquel de Biure. (Fig. 4) situada en l'ala de ponent al claustre, en el priorat de santa Maria de Lledó i en un calze de la mateixa

església, de la qual fou prior el susdit canonge Miquel de Biure entre els anys 1501 i 1512. Morí l'any 1520.

Podem assegurar, doncs, que el pare del bisbe Margarit II estava casat amb una dama de la casa de Biure.

AFINITAT ENTRE ELS MARGARIT I ELS BIURE

No és estrany el casament de Francesc Margarit amb una dama de la casa de Biure perquè entre els dos llinatges hi hagué relació d'afinitat ja abans del nostre bisbe Margarit II.

En efecte, a l'ala sud del claustre de la catedral, hi ha una tomba a la llosa de la qual es conserva en bon estat l'escut de la casa de Pau, que en camper mostra un paó. L'epitafi escrit a la llosa és molt borrós per desgast i deteriorament de la pedra. Amb tot, hom hi llegeix clarament les dades següents:

"Ací jauen Madona Fran/ cesca de Biure, filla del honorable Johan de Pau / i Maria, donzella, filla de Mossèn... que morí ... octubre de l'any..."

Sulpici Pontic encara pogué llegir la data, ara desapareguda, i diu que era el 20 d'octubre de 1451. (Repertori Alfabètic, tom 3, foli 224.

Donat que el primer cognom de les dones casades era el del marit, la nostra dama tenia per nom de naixement, el de Francesca de Pau, però era casada amb un personatge de la casa de Biure, de la qual

Fig. 4. Escut de Miquel de Biure.

prengué el cognom. L'altra "madona" sepultada en la tomba de Pau, segons Pontic, havia de ser germana de l'anterior i per ser donzella conservà el cognom i l'escut de Pau. Amb tot, sembla que en repetir-se l'expressió "filla de Mossèn..." vol dir que el pare de Maria era distint del de Francesca, tenint, però el mateix cognom i el mateix escut.

Joan de Pau, ací esmentat, podia ser el conegut personatge que en la guerra contra Joan II estigué a favor del monarca i defensà la Força en el setge de 1462. Morí l'any 1464. Era germà del bisbe Bernat de Pau († 1547), oncle de bisbe Margarit I († 1484) i pare del bisbe Berenguer de Pau († 1506).

Segons el genealogista Philippe de Lazerme (Noblesa catalana 1975-77), Francesc de Margarit només era germà del cardenal de part de pare perquè aquest, Joan de Margarit i de Peguera, s'havia casat dues vegades: la primera amb Caterina de Pau i la segona amb Antònia..., de la qual nasqué el nostre Francesc.

Sembla que aquest Francesc fou cridat pel bisbe de Girona per a succeir els seus germans Berenguer i Jaume l'1 de setembre de l'any 1463.

Va casar-se amb Sibília de Biure, filla del magnífic Joan de Pau de Biure, senyor del castell de Sant Jordi Desvalls després del 1463.

D'aquest matrimoni van néixer quatre fills:

1) Joan de Margarit, que fou ardiaca major (1494) i després bisbe de Girona (1534-1554).

2) Violant de Margarit, casà amb Miquel Desvern, ciutadà de Girona.

3) Jeroni de Margarit, senyor de Sant Gregori, per extinció de la branca primera en la persona de Lluís de Margarit i de Requesens.

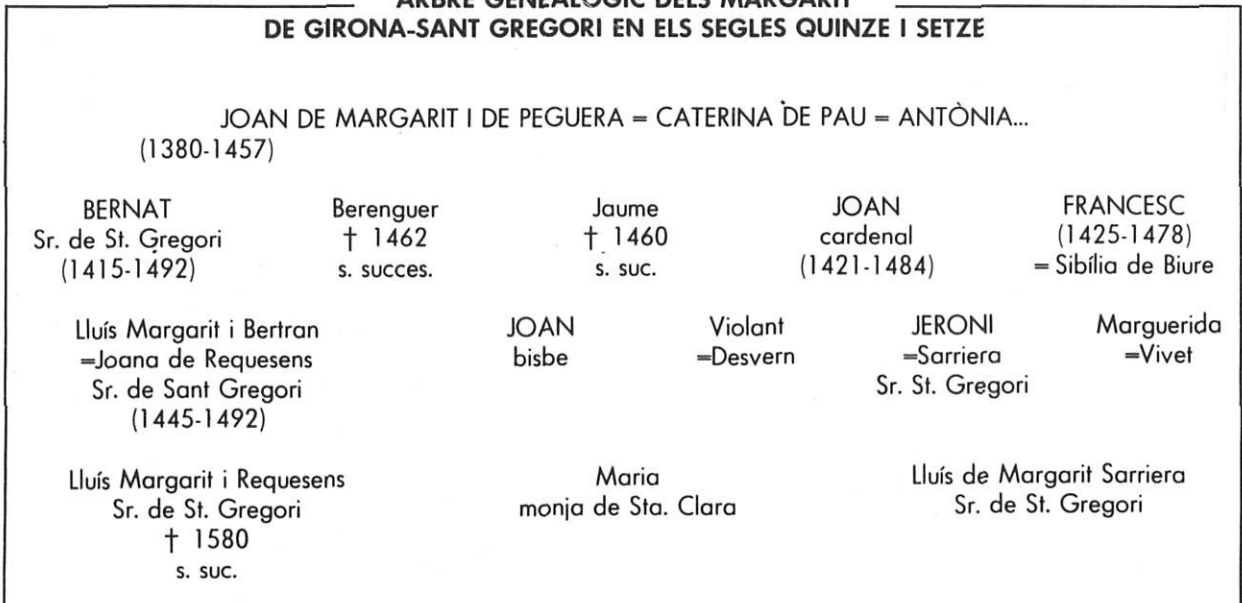
4) Margarida de Margarit, que casà amb el magnífic Carles Vivet, doctor en dret i ciutadà de Girona.

El document de 17 de setembre de 1502, suara esmentat, precisa que l'ardiaca, futur bisbe Margarit II, juntament amb la dignitat catedralícia acumulava el benefici de la capella de Sant Bartomeu de Segalars de la parròquia de Sant Gregori.

Aquest benefici havia estat fundat el 4 d'agost de 1370 per la confraria de Sant Bartomeu establerta en l'església parroquial de Sant Gregori, la qual tenia el dret de presentació del beneficiat. (Arxiu Dioc. de Girona Llibre de Dotalties, n.º 4, foli 197).

Això confirma la vinculació del futur bisbe a la casa de Sant Gregori. L'adjunt arbre genealògic en mostra el parentiu.

**ARBRE GENEALOGIC DELS MARGARIT
DE GIRONA-SANT GREGORI EN ELS SEGLES QUINZE I SETZE**

Dec aqueixes dades genealògiques al Dr. Pelai Negre i Pastell.

PRECEDENTS DE L'ALA SUD DEL PALAU EPISCOPAL

Esclarida la personalitat del bisbe constructor de l'ala sud del palau, tornem ara a l'edifici que utilitzà per a ampliar el palau.

Aquest edifici per la banda oest mostra dues estructures diferents: la planta baixa i el primer pis les parets són de pedra picada, mentre que la part superior un arrebossat amaga l'aparell de mamposteria. Això revela que el bisbe va aprofitar una obra preexistent.

Aqueixa obra pertanyia al Capítol Catedral juntament amb tota la plaça dels Lledoners, llavors anomenada també plaça de la Font.

Aqueix edifici havia estat venut pel bisbe i Capítol a Arnau d'Escala ans de l'any 1228, en què aquest hi instal·là la Pia Almoina del Pa, per ell fundada. Allà va funcionar fins al dia 15 d'octubre de l'any 1416, en què els administradors de l'Almoina van cedir-la al canonge Pere de Darnius mitjançant permuta amb la casa d'aquest, situada a l'angle nord-est de l'actual edifici del Col·legi d'Arquitectes, que a partir de dit any 1416 fou destinat a la Pia Almoina.

Aqueixes notícies expliquen la raó per la qual el bisbe Margarit l'any 1538 hagué de menester "la llicència del Capítol per a construir un nou edifici ampliant el palau, unit mitjançant una volta vers la font de la Plaça".

És de suposar que el bisbe prèviament havia adquirit la propietat de l'antic edifici, però no n'he trobat cap referència documental.

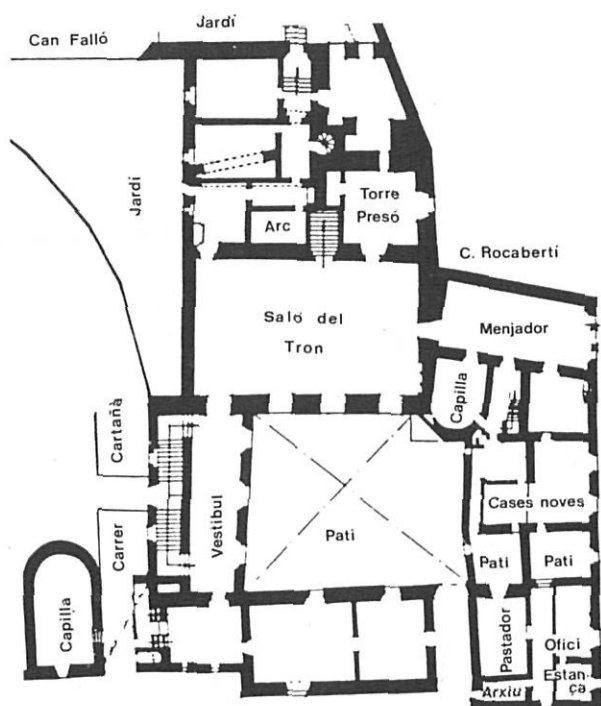

Fig. 5 - PLÀNOL EPISCOPAL
(Arxiu del Col·legi d'Arquitectes)

Fig. 6. Escut del bisbe Dou.

DETALLS DE L'EDIFICACIÓ DE L'ALMOINA

Actualment a l'ala sud de l'edifici hi ha sis compartiments, separats per parets guixudes de molta antiguitat.

Començant per la part de ponent, a l'estructura antiga de la planta baixa i primer pis, que és de pedra picada, hi veiem dues finestres a cada planta, que corresponen a dues cases o estances primitives. La més pròxima a la Catedral l'any 1416 contenia l'arxiu de l'Almoina i la casa de l'escrivent. La que dóna a la plaça dels Lledoners era quadrada i tenia 23 pams de costat.

Seguint vers Orient venia una altra casa dividida en dos compartiments, l'un dels quals s'anomenava "el pastador" i l'altre també servia per a elaborar el pa i tenien 36 pams d'amplada.

Seguia un pati que tenia 16 pams d'amplada.

En la data de la permuta, més cap a solixent, hi havia edificis en període de construcció sobre una estructura més antiga en la part inferior en un espai de 49 pams. Tots els compartiments estaven separats per una paret que anava d'orient a occident i dividia en dues parts tota l'ala. La part de migdia va quedar lliure de càrregues en favor del nou inquilí, en Pere de Darnius; l'altra meitat, la del nord va quedar obligada a una pensió en favor de l'Almoina.

Fig. 7. Escut del bisbe Taberner.

Tot plegat mesurava 124 pams, és a dir, uns vint-i-cinc metres. Actualment, des del cantó de ponent fins al d'orient la façana de la plaça dels Lledoners fa 34 metres de llarg.

Si en descomptem uns 6'50 que corresponen al menjador episcopal de tres finestral que mostren l'escut de Margarit, queden 27'50 per a la part primitiva.

Tenint en compte que en les mides de les estances no s'hi comprenien les parets de separació dels compartiments, resulta coincident la medició antiga amb la moderna.

En el plànol adjunt (Fig. 5) que dec a la gentilesa de l'arxiu del Col·legi d'Arquitectes, hom pot veure la divisió dels compartiments descrits en el document de 1416.

L'any 1670 el bisbe Francesc Dou féu posar un placa que conté el seu escut a la façana a l'indret on la plaça es divideix en dos nivells per raó de la Font dels Lledoners. (Fig. 6) És una prova d'alguna reforma que el susdit bisbe introduí en les estructures inferiors de l'edifici, l'abast de la qual no és possible determinar.

Als pisos superiors, un dels dos bisbes Taberner, entre el 1700 i 1726, degué construir una paret de separació d'estances, donat que també allà va incrustar-hi el seu escut. (Fig. 7)

No cal dir que la darrera estança, que fou menjador episcopal, (Fig. 8) ha de ser tota ella en les diverses plantes, obra del bisbe Joan de Margarit, que d'ara en avant anomenaré Joan de Margarit i Biure.

Fig. 8. Finestral del menjador, al cantó sud-est de l'edifici.